

A. ROMBOULTS, 1991. Guidebook to Pecten shells. Recent Pectinidae and Propeamussiidae of the world (foto's door P.L. van Pel; bewerkt door H.E. Coomans, H.H. Dijkstra, R.G. Moolenbeek & P.L. van Pel). Universal Book Services/Dr W. Backhuys, Oegstgeest, 157 pp., 29 (+ 2) platen (kleurenfoto's). Prijs geb. fl. 85,— (excl. B.T.W.).

Na door diverse omstandigheden drie jaar in druk geweest te zijn, verscheen in het afgelopen najaar eindelijk sinds 1888 een nieuw overzicht van de recente mantelschelpen. Ten opzichte van indertijd is deze groep thans opgesplitst in drie families, waarvan er twee in dit boek behandeld worden, de Pectinidae en Propeamussiidae. In totaal worden er door de auteur 295 (onder)soorten Pectinidae en 109 (onder)soorten Propeamussiidae genoemd. Van de eerstgenoemde familie, waarvan de schelpen gemakkelijk te verkrijgen zijn voor de verzamelaar, zijn 202 (onder)soorten afgebeeld, terwijl slechts de 9 meest bekende (onder)soorten zijn afgebeeld van de Propeamussiidae. Het fotowerk voor dit boek werd verzorgd door Van Pel, en is over het algemeen van uitstekende kwaliteit. Omdat de auteur kort na het voltooiën van zijn manuscript is overleden, heeft een redactie bestaande uit Coomans, Dijkstra, Moolenbeek en Van Pel, zich ontfemd over Rombouts' manuscript en geprobeerd dit werk klaar te maken voor publicatie, zonder al te veel de oorspronkelijke opzet geweld aan te doen. Het boek dat dan ook voor mij ligt, weerspiegelt een behandeling van de taxa zoals deze Rombouts voor ogen stond.

Het boek is als volgt opgebouwd. Na voorwoord en inleiding geeft de auteur een verklarende woordenlijst van de door hem gebruikte termen en vervolgens worden de Pectinidae- en Propeamussiidae-soorten genoemd, dan wel besproken. De literatuurreferenties waarnaar verwezen is in de tekst, worden daarna gegeven en dan volgt een door de redactie toegevoegde lijst van nieuwe taxa die niet in Rombouts' oorspronkelijke manuscript voorkomen. Daarna komen de platen; het geheel wordt afgesloten met een register op alle in het boek voorkomende namen.

In zijn inleiding stelt Rombouts dat hij zich baseert op schelpen in musea, zijn eigen verzameling (thans in het Zoölogisch Museum te Amsterdam) en andere particuliere verzamelingen. Voor wat betreft de soorten die hij niet gezien heeft, baseert hij zich op de literatuur. Ook stelt de auteur dat zijn boek gezien moet worden als een algemene gids en niet als een wetenschappelijke monografie, en dientengevolge moet de lezer er op rekenen dat het overzicht niet compleet is. Zijn streven is duidelijk geweest, voor zover mogelijk, orde te brengen in de wirwar van soorts- en geslachtsnamen. Hij komt dan ook met een redelijke geslachtsindeling, die alfabetisch gerangschikt is. Het moet mij echter van het hart dat niet alle geslachten monofyletisch zijn, en in sommige gevallen vraag ik mij af waarom de auteur bepaalde ondergeslachten als geslacht gebruikt en andere duidelijke geslachten als ondergeslacht beschouwt. Enkele voorbeelden: zowel *Cryptopecten* Dall, Bartsch & Rehder, 1938, als *Mirapecten* Dall, Bartsch & Rehder, 1938, worden beschouwd als ondergeslachten van *Chlamys* Röding, 1798, terwijl juist deze taxa aparte geslachten vertegenwoordigen op grond van hun microsculptuur of anatomische kenmerken [voor belangrijke wijzigingen betreffende de soorten in Rombouts' werk verwijs ik naar Dijkstra, 1988, in *La Conchiglia*, 20 (234-235): 12-14, en Wagner, 1989, in *Basteria*, 53: 53-62]. Daarentegen wordt *Euvola* Dall, 1897, beschouwd als geslacht, terwijl er hier nu juist nauwelijks twijfel kan bestaan over dit taxon dat een ondergeslacht van *Pecten* Müller, 1776, vertegenwoordigt. Per (onder)geslacht zijn de soorten ook alfabetisch gerangschikt, en zo kan het voorkomen dat men pagina's verderop moet kijken om de meest nauw verwante soorten te vinden. Wat te denken van *Chlamys* (*Chlamys*) *albolineata* (p. 9) en *Chlamys* (*Scaechlamys*) *irregularis* (p. 33), die nauw verwant zijn aan elkaar zoals de auteur terecht aangeeft, doch wel door hem in andere ondergeslachten ondergebracht worden. Nog vreemder wordt het voor de lezer wanneer we zien dat *Annachlamys leopardus* [een jonger

synoniem van *Annachlamys flabellata* (Lamarck, 1819)] en *Annachlamys macassarensis* als vertegenwoordigers van een ondergeslacht van *Chlamys* worden beschouwd, terwijl de auteur een geslacht *Corymbichlamys* (een jonger synoniem van *Cryptopecten*, zie Wagner, 1989, in *Basteria*, 53: 54) gebruikt om daaronder *Annachlamys iredalei* (Powell, 1958) en *Corymbichlamys corymbiata* (een jonger synoniem van *Cryptopecten nux* (Reeve, 1853)] te classificeren. Het slordig omspringen met geslachtsnamen door de auteur wordt wel het best geïllustreerd, wanneer hij op p. 8 onder *Brachtechlamys evecta* verwijst naar *Comptopallium vexillum*, doch deze niet onder dit geslacht behandelt (p. 35), maar onder *Semipallium* als *Semipallium vexillum* (p. 60). Ook het gebruik van de naam *Decatopecten* voor een geslacht van de Pectinidae is incorrect. Oorspronkelijk werd het geslacht beschreven als *Decatopecten* Rüppel in Sowerby, 1839, en tot twee keer toe gebruikt in deze publicatie. Een jaar later werd deze naam geëmdendeerd door Swainson, doch omdat Sowerby in 1839 twee maal *Decatopecten* gebruikt heeft, kan men een drukfout uitsluiten. Hoewel taalkundig onjuist, is *Decatopecten* dus de juiste naam voor dit geslacht, zoals in 1969 al geconcludeerd was door Hertlein [Treatise on Invertebrate Paleontology, Part N(1): N365]. Over het algemeen geeft Rombouts keurig de knelpunten aan in de nomenclatorische en taxonomische jungle met zijn opmerkingen die volgen op de vaak (te) summiere beschrijvingen. Hij geeft regelmatig apart de namen aan die mogelijk synoniem kunnen zijn, hoewel hij daarentegen ook wel eens overmatig samenvoegt. Zo maakt hij onderscheid tussen *Aequipecten audouinii* (Payraudeau, 1826) en *Aequipecten opercularis* (L., 1758) (p. 1 en 2), terwijl het hier om één soort gaat. Maar daarentegen beschouwt hij *Chlamys multicolor* (Melvill & Standen, 1907) (p. 33) als synoniem van *Chlamys irregularis* (Sowerby II, 1842). Eerstgenoemde is echter als aparte soort beschreven van Gough Eiland, in de Zuidelijke Atlantische Oceaan, terwijl laatstgenoemde soort voorkomt in de Indische en Stille Oceaan. *Chlamys cookei* wordt echter ten onrechte weer wel door de auteur onderscheiden van *Chlamys irregularis*.

Terwijl Rombouts in de tekst van *Chlamys (Hinnites) corallinus* (Sowerby I, 1827) opmerkt dat de soort bekend is van Oost-Afrika en Japan, is op plaat 9 (fig. 2) een exemplaar afgebeeld van Mossamedes in Angola (West-Afrika). Ook krijg ik de indruk dat Rombouts zich soms op literatuur gebaseerd heeft zonder ooit van de betreffende soort een exemplaar gezien te hebben, terwijl deze toch afgebeeld is. Dit is verklaarbaar omdat de bewerkers dankbaar gebruik gemaakt hebben van de rijke collectie van Dijkstra, die menige moeilijke soort herbergt. Onverklaarbaar vind ik de classificatie van *Decatopecten* als ondergeslacht van *Cyclopecten* (Propeamussiidae), terwijl eerstgenoemde een zgn. ctenolium heeft, een kenmerk dat een indeling bij de Pectinidae rechtvaardigt aangezien de Propeamussiidae geen ctenolium hebben (zie Waller, 1984, in *Malacologia*, 25: 203-219).

Hier volgen nog enkele kleine correcties betreffende de platen. De schelpen afgebeeld als *Chlamys bernardi* op plaat 23 zijn respectievelijk *Cryptopecten guendolenae* (Melvill, 1888) (fig. 3) en *Cryptopecten nux* (Reeve, 1853) (fig. 3a). Op de afbeeldingen van plaat 25 zijn de nummers 6 en 7a omgewisseld. Enkele oudere namen zijn de volgende. *Chlamys (Annachlamys) leopardus* (Reeve, 1853) moet zijn *Annachlamys flabellata* (Lamarck, 1819); *Gloripallium sanguinolentum* (Gmelin, 1791) moet zijn *Gloripallium maculosum* (Forskål, 1775); *Haumea juddi* Dall, Bartsch & Rehder, 1938, moet zijn *Haumea loxoides* (Sowerby II, 1842).

Uit bovenstaande opmerkingen is duidelijk dat er in de taxonomie en nomenclatuur van de Pectinacea nog een hoop problemen zijn, die opgelost moeten worden. Zeker de afgelopen tien jaar is er veel onderzoek gedaan naar de Pectinacea, duidelijk een groep die wetenschappelijk nog volop in beweging is. Helaas heeft Rombouts slechts een klein deel van deze periode meegemaakt en door het zes jaar na het voltooiën van zijn manuscript uitkomen van dit boek, is het op sommige punten al weer verouderd. Desalniettemin hebben we toch maar mooi de gelegenheid om nu sinds 100 jaar weer een fraai geïllustreerd boek over deze fascinerende groep te kopen voor een aangename prijs. Voor ieder die de schelpen van deze familie lief heeft, is dit boek zonder meer een aanrader voor op de boekenplank.

H.P. WAGNER